

Analysis of the Effect of the Civil Divisions' System on the Level of Development of Kermanshah Province

Negin Rasouli¹, Hojat Mahkouei^{2*}, Amir Gandomkar³

1. Ph.D. Student of Political Geography, Najafabad Branch, Islamic Azad University, Najafabad, Iran.

2. Department of Geography, Najafabad Branch, Islamic Azad University, Najafabad, Iran.

3. Department of Geography, Najafabad Branch, Islamic Azad University, Najafabad, Iran

Received: 2024-04-05

Accepted: 2024-08-08

Abstract

Civil divisions are one of the solutions countries adopt for territorial development, aiming to create living conditions suitable for their citizens. Several factors influence these divisions, including scientific and legal indicators, the form of government and type of political regime, the geography of power and support, ecological considerations, and the strategic environment of surrounding regions. Iran has a long history of civil division systems, but these divisions face various challenges. Kermanshah province, a border region, experiences significant deprivation and underdevelopment. As one of the western provinces of the country, Kermanshah is structured within the national division system, comprising 14 cities, 31 urban centers, 86 villages, and 2,793 inhabited villages. The primary goal of this article is to analyze the impact of the national division system on the development of Kermanshah province. The key question addressed is: What is the status of the country's division system concerning the development level of Kermanshah province? To investigate this question, a descriptive-analytical method was employed, utilizing library resources and internet research. The findings indicate that the current civil divisions in Kermanshah province are ineffective and have not positively influenced the development process. This lack of effectiveness is attributed to the dominance of Kermanshah city as the first urban phenomenon, insufficient consideration of the province's cultural and religious structures, and a neglect of environmental potentials, particularly in agriculture.

* Corresponding Author, hojat_59_m@yahoo.com

Copyright© 2025, TMU Press. This open-access article is published under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License which permits Share (copy and redistribute the material in any medium or format) and Adapt (remix, transform, and build upon the material) under the Attribution-NonCommercial terms.

Extended Abstract

Introduction

Civil divisions are among the most significant political issues that a political system must address to facilitate economic, social, spatial, and environmental planning, as well as to improve land management and resource exploitation. The system of civil divisions represents the local government units within the political boundaries of planning units, and national development is grounded in these spatial units. Thus, there exists a close relationship between the system of national divisions and national development. The primary purpose of civil divisions, which concerns all political systems, is to enhance the provision of services and facilities across different regions, as well as to enable governance at the lowest political level. Kermanshah province, located in the western part of the country and strategically positioned on the Tehran-Baghdad axis, faces challenges within the national division system. This province has unique conditions, and its strategic location has led to management issues primarily driven by security concerns. Consequently, the divisions made in the province reflect not only ethnic and religious diversity but also a blend of various ethnicities and religions aimed at minimizing ethnic and religious tensions.

Methodology

This article is practical and descriptive-analytic in nature, utilizing library resources and internet research. The main objective is to analyze the impact of the national division system on the development of Kermanshah province. The key question addressed is: What is the status of the country's division system concerning the development level of Kermanshah province? The analysis indicates that the current state of the country's division system has not positively influenced the development of Kermanshah province. This article emphasizes the deprivation and underdevelopment of Kermanshah, which stem from the inefficiency and improper implementation of the indicators associated with the country's divisions in the province.

Results and Discussion

Despite its many capabilities, Kermanshah province ranks poorly in socio-economic and political-security indicators. It has the highest unemployment rate in the country at 18.5%, with border cities experiencing even higher rates. For instance, unemployment in Javanroud and Paveh reaches 42.75% and 31.06%, respectively. The age pyramid indicates that most unemployed individuals are young, leading to issues such as smuggling of goods and materials, which pose security and political

threats in border areas. Smuggling has become a means of small income for some, while generating significant profits for key actors in the region. In particular, Paveh city, as a border city, has integrated smuggling into daily life.

Furthermore, an analysis of urban patterns reveals that Kermanshah city has maintained its status as the dominant urban center, accounting for 63% of the province's urban population. A comparative analysis of the Gini coefficient over the years shows an unbalanced population distribution among cities and urban groups. Additionally, using Swara's method, it is evident that numerous factors—including administrative-political issues, the impacts of war, economic conditions, population dynamics, and historical and cultural contexts—have influenced urban development in Kermanshah province.

One significant issue in the province regarding civil divisions is the mismatch between these divisions and the religious and ethnic homogeneity of the population. The central government's efforts to prevent ethnic tensions have resulted in diverse cultural and religious groups being placed in border towns like Qasr Shirin and Sarpol Zahab, leading to internal conflicts. A rational management approach to territorial divisions, aligned with the province's cultural and ethnic characteristics, could enhance settlement cohesion.

Conclusion

As indicated in the research findings, Kermanshah province has a historical significance regarding the country's early divisions in the contemporary era. Since it has been recognized as one of the provinces in the national division system since 1936, this historical context can be leveraged to address cultural and religious issues. However, based on various development indicators, Kermanshah remains one of the most deprived provinces in Iran, with high unemployment and rampant smuggling reflecting this reality. The implementation of civil divisions aims to create spatial balance; however, Kermanshah city has emerged as the dominant urban center, overshadowing the other 30 urban centers in the province. This centralization indicates a failure to provide adequate services to the population across the province, resulting in all cities becoming dependent on Kermanshah city. Therefore, it can be concluded that the national divisions in Kermanshah province have not effectively contributed to the province's development.

Keywords: Political Organization of Space, Civil Divisions, Development, Kermanshah Province

تحلیل اثر نظام تقسیمات کشوری بر سطح توسعه یافتگی استان کرمانشاه

نگین رسولی^۱، حجت مهکویی^{۲*}، امیر گندمکار^۳

۱. دانشجوی دکتری جغرافیای سیاسی، گروه جغرافیا، واحد نجف آباد، دانشگاه آزاد اسلامی، نجف آباد، ایران.

۲. دانشیار گروه جغرافیا، واحد نجف آباد، دانشگاه آزاد اسلامی، نجف آباد، ایران.

۳. دانشیار گروه جغرافیا، واحد نجف آباد، دانشگاه آزاد اسلامی، نجف آباد، ایران.

پذیرش: ۱۴۰۳/۰۵/۱۸

دریافت: ۱۴۰۳/۰۱/۱۷

چکیده

تقسیمات کشوری یکی از راهکارهایی است که کشورها برای توسعه سرزمینی دنبال می کنند تا بتوانند مکان سکونت شهروندان را برای زندگی در سطح مناسبی قرار دهند. عوامل متعددی بر تقسیمات کشوری نقش دارند، عواملی مانند شاخص های شکل و نوع نظام سیاسی، اقلیت های اکولوژیک، جغرافیای قدرت و حمایت، علمی و قانونی، فضاهای پیرامونی و محیط استراتژیک کشور و ایران یکی از کشورهای با سابقه تاریخی در داشتن نظام تقسیمات کشوری است، اما این تقسیمات با مشکلاتی روبه روست. یکی از استان های مرزی کشور که با مشکل کم برخوردار بودن مواجه است، استان کرمانشاه است. این استان به عنوان یکی از استان های غربی کشور در راستای نظام تقسیمات کشوری دارای ۱۴ شهرستان، ۳۱ مرکز شهری، ۸۶ دهستان و ۲۷۹۳ آبادی دارای سکنه است. هدف اصلی در این مقاله، تحلیل وضعیت نظام تقسیمات کشوری بر توسعه یافتگی استان کرمانشاه است. برای بررسی این هدف، سؤال اصلی مطرح شده این است که وضعیت نظام تقسیمات کشوری بر سطح توسعه یافتگی استان کرمانشاه چگونه بوده است؟ در پاسخ به این سؤال، از روش توصیفی - تحلیلی و با استفاده از منابع کتابخانه ای و منابع اینترنتی، بهره برده شده است. نتایج یافته های تحقیق نشان می دهند که با توجه به شکل گیری پدیده نخست شهری برای شهر کرمانشاه، ضعف توجه به ساختار فرهنگی - مذهبی موجود در استان و ضعف توجه به ظرفیت های محیطی از جمله در زمینه کشاورزی، تقسیمات کشوری کنونی در استان کرمانشاه دچار ضعف در کارآمدی بوده و تأثیر مطلوبی بر روند توسعه یافتگی در این استان نداشته است.

واژگان کلیدی: سازماندهی سیاسی فضا، تقسیمات کشوری، توسعه یافتگی، استان کرمانشاه.

۱. مقدمه

تقسیمات کشوری از مهم‌ترین مسایل سیاسی است که هر نظام سیاسی باید برای انجام برنامه‌ریزی‌های فضایی، زیست‌محیطی، اقتصادی، اجتماعی، و ... همچنین اداره بهتر سرزمین و بهره‌برداری بیشتر، به آن توجه کند. نظام تقسیمات کشوری تشکیل‌دهنده واحدهای حکومت محلی در محدوده‌های سیاسی واحدهای برنامه‌ریزی هستند و توسعه ملی بر مبنای واحدهای فضایی تقسیمات کشوری استوار است. از این رو، رابطه تنگاتنگی بین نظام تقسیمات کشوری و توسعه ملی وجود دارد. هدف از تقسیمات کشوری که مورد توجه همه حکومت‌هاست، تسهیل در ارائه خدمات و امکانات برای مناطق مختلف یک کشور و همچنین تسهیل حاکمیت دولت تا پایین‌ترین سطح سیاسی در کشور است. توسعه و تقویت شهرهای متوسط، راهبردی است که با هدف تمرکززدایی انطباق دارد و در درازمدت شرایطی را ایجاد می‌کند که توان فعالیت‌های تولیدی را در درون این کانون‌ها تقویت می‌کند [۱]. استان کرمانشاه به عنوان یکی از استان‌های غربی کشور که از نظر موقعیت راهبردی دارای اهمیت است، در نظام تقسیمات کشوری با چالش‌هایی مواجه است. این استان یکی از استان‌های با شرایط خاص کشور است که موقعیت استراتژیک آن، واقع شدن در محور تهران - بغداد، موقعیت این استان را بسیار با اهمیت نشان می‌دهد. تقسیمات انجام گرفته در استان به گونه‌ای بوده است که ترکیب شهرستان‌ها نه تنها از لحاظ قومی و مذهبی متنوع است، بلکه ترکیبی از چند قوم و مذهب دارد تا زمینه واگرایی‌های قومی و مذهبی را کاهش دهد [۳]. با توجه به آمارهای موجود در رابطه با وضعیت توسعه‌یافتگی استان کرمانشاه، آنچه به عنوان مسئله اصلی در این مقاله دنبال می‌شود این است که وضعیت کارآمدی نظام تقسیمات کشوری استان کرمانشاه چگونه است؟ تقسیمات کشوری استان کرمانشاه بر روند توسعه‌یافتگی این استان چه تأثیری داشته است؟

۲. روش تحقیق

این مقاله از نظر هدف کاربردی و از نظر نوع با روش توصیفی - تحلیلی و با استفاده از روش گردآوری کتابخانه‌ای و منابع اینترنتی انجام شده است. هدف اصلی در این مقاله، تحلیل وضعیت نظام تقسیمات کشوری بر توسعه‌یافتگی استان کرمانشاه است. برای بررسی این هدف، سؤال اصلی مطرح شده این است که وضعیت نظام تقسیمات کشوری بر سطح توسعه‌یافتگی استان کرمانشاه چگونه است؟ انگاره‌ای مدنظر این گونه پاسخ می‌دهد که وضعیت نظام تقسیمات کشوری بر توسعه‌یافتگی استان کرمانشاه تأثیر مطلوبی نداشته است. آنچه در این مقاله مورد تأکید است بررسی محرومیت و توسعه‌نیافتگی استان کرمانشاه که ناشی از ناکارآمدی و عدم اجرای صحیح شاخص‌های تقسیمات کشوری در این استان است.

۳. پیشینه تحقیق

- احمدی پور و همکاران [۴]، در مقاله بررسی نقش تقسیمات کشوری در توسعه ناحیه‌ای (مطالعه موردی: شهرستان‌های بوانات و خرم‌بید)، به بررسی اثرات ارتقای تقسیمات کشوری در توسعه و پیشرفت مناطق استان فارس پرداخته است. سؤال اصلی پژوهش حاضر این است که آیا تقسیمات کشوری به توسعه شهرستان‌های بوانات و خرم‌بید منجر شده است؟ روش انجام این تحقیق، توصیفی - تحلیلی بوده و به صورت طرح ماقبل و مابعد یا پانل گذشته‌نگر است و بنابراین شاخص‌های توسعه در ارتباط با عوامل تقسیمات کشوری در دو دوره زمانی قبل و بعد از ایجاد این شهرستان‌ها مورد مقایسه قرار گرفته‌اند. ارتقای سطوح سیاسی هنگامی می‌تواند در مناطق توسعه را به وجود بیاورد که اول اینکه آن منطقه پتانسیل‌ها و استعدادهای لازم را به منظور ارتقا داشته باشد و دوم اینکه ارتقای سطوح سیاسی بر مبنای تمرکززدایی و قوی‌تر ساختن واحدها به روش اعطای قدرت تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی به آن‌ها برای رفع نیازها، ایفای یک نقش مهم‌تر و توسعه آن‌ها باشد.

- رحیمی و همکاران [۳] در مقاله بررسی نقش تقسیمات کشوری در روند اجرای برنامه‌های آمایش سرزمین استان کرمانشاه، بیان می‌کنند که در این پژوهش، هدف بررسی و تحلیل کارکرد تقسیمات کشوری در روند اجرای برنامه‌های آمایش سرزمین استان کرمانشاه است. در این مقاله روش تحقیق، توصیفی - تحلیلی و از نظر هدف کاربردی است. تحقیق حاضر با یافته‌های پرسش‌نامه‌ای برگرفته از ۲۱۸ نفر از استادان و دانشجویان آمایش سرزمین، جغرافیای سیاسی و برنامه‌ریزی منطقه‌ای در استان کرمانشاه بوده است و برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از مدل تحلیل ساختاری برای تحلیل عاملی تأییدی استفاده شده است. براساس برآورد ضرایب استاندارد شده، مدل ساختاری براساس تحلیل عاملی تأییدی تحقیق و سطح معنی‌داری $\alpha = 0.05$ به دست آمده است.

- یاماساکی و همکاران [۵] در مقاله‌ای با عنوان ارزیابی کارایی زیست‌محیطی تقسیمات اداری ۴۲ کشور براساس اثرات زیست‌محیطی و تولید ناخالص منطقه‌ای، بیان می‌کنند که برای گذار به یک جامعه پایدار، هر دولت محلی باید وضعیت کنونی را در بخش اداری خود به درستی شناسایی، اندازه‌گیری و منتشر کند. این مطالعه ارزیابی کارایی زیست‌محیطی فعالیت‌های انجام شده در سطح محلی در سراسر جهان را براساس شاخص‌های ارزش اقتصادی و بار زیست‌محیطی در یک سال (۲۰۱۵) انجام داده است. حوزه‌های هدف ارزیابی، بخش‌های اداری ۴۲ کشور بود که عمدتاً اعضای OECD هستند. شاخص کارایی زیست‌محیطی (بدون بعد) با تقسیم واحدهای پولی شاخص زیست‌محیطی USD بر GRP در هر منطقه به صورت کمی تعریف شده‌اند. نتایج ارزیابی نشان می‌دهد که میانگین ارزش کارایی زیست‌محیطی در همه مناطق ۴۲ کشور ۳۰.۲ بوده است. از میان این کشورها، شهرهای اصلی (واحد

تقسیم اداری) با سه ارزش برتر شامل پاریس (۲۱۳۰۱)، لندن (۱۵۴۰۳) و دوبلین (۱۴۱۰۸) هستند. نتایج برای هر بخش بر روی نمودارها و نقشه‌ها به منظور درک موقعیت آن‌ها از دیدگاه‌های زیست‌محیطی و اقتصادی تجسم شده‌اند. از آنجا که تقسیمات کشوری و سازماندهی سیاسی فضا یک موضوع مهم در توسعه فضایی - سرزمینی کشورهاست، تحقیقات و پژوهش‌های زیادی در این زمینه در داخل کشور و در خارج انجام شده است. با بررسی هر یک از پیشینه‌ها، مشاهده می‌شود که تقسیمات کشوری در تغییرات و تحولات عدالت فضایی سرزمین نقش اساسی دارد. آنچه وجه تمایز و نوآوری موضوع در این مقاله را نشان می‌دهد تحلیل وضعیت نظام تقسیمات کشوری بر سطح توسعه‌یافتگی استان کرمانشاه بوده است که با بررسی پیشینه‌های انجام شده، پژوهشی که به‌طور خاص این وضعیت را بررسی کرده باشد یافت نشد.

۳. مفاهیم و مبانی نظری

۳-۱. فضا

کاستل اظهار می‌دارد: «فضا، جامعه است، یکی از ابعاد عمده و مادی آن است. بنابراین اشکال فضایی حداقل روی زمین، همانگونه که دیگر اشیا چنین‌اند، توسط عمل یا کنش انسانی به‌وجود می‌آیند. آن‌ها منافع طبقه حاکم با توجه به شیوه تولید خاص و یک شیوه خاص توسعه را متبلور و اعمال می‌کنند». فضا فی‌نفسه مطلق، نسبی یا ربطی نیست، بلکه وابسته به شرایط است، مسئله مفهوم‌سازی مناسب از فضا از طریق رفتار انسانی حل می‌شود. سؤال فضا چیست؟ جای خود را به این سؤال داده است: چگونه است که رفتارهای مختلف انسانی، مفهوم‌سازی‌های متفاوتی از فضا را ایجاد و مورد استفاده قرار می‌دهد [۱]. منظم کردن رابطه بین فضا، انسان و فعالیت‌های انسان در فضا برای بهره‌برداری منطقی از مجموع امکانات، برای بهبود وضعیت مادی و معنوی اجتماع براساس ارزش‌های اعتقادی، سوابق فرهنگی، یا ابزار علم و تجربه در طی زمان است [۶]. یافتن توانایی‌ها و میزان ظرفیت‌ها و پتانسیل‌های هر منطقه برای رشد و توسعه از هدف‌های مطالعات و برنامه‌ریزی منطقه‌ای است. در ترسیم الگوی توسعه فضایی برای مناطق مرزی، محورهایی چون پایداری اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، سیاسی، امنیتی و زیست‌محیطی نقش اساسی دارند [۷].

۳-۲. سازماندهی سیاسی فضا

سازماندهی سیاسی فضا یکی از مهم‌ترین و حساس‌ترین وظایف مدیران کشورهاست. این مسئله به‌منظور مدیریت صحیح و پایدار سرزمین و تأمین امنیت و بهبود اوضاع اجتماعی اقتصادی با هدف حفظ و تداوم یکپارچگی در سطوح ملی، منطقه‌ای و محلی انجام می‌شود [۸]. عبارت سازماندهی فضا به‌ویژه برای آن دسته از جغرافیدانانی که معتقدند

جامعه‌های انسانی تولیدکننده فضا هستند خیلی خوشایند است و هر یک از آن‌ها براساس یک نظم منطقی مرتبط با الگو (مدل‌های) هندسی یا کورمها^۳ به بیان چگونگی این سازماندهی می‌پردازند. این دسته از جغرافیدانان، جغرافیا را به ابعاد اجتماعی آن تقلیل داده‌اند و همه آنچه را که به طبیعت متعلق است از دایره تعلقات فکری خویش بیرون می‌گذارند و فضا را تنها زاده فعالیت‌های انسانی محسوب می‌کنند. درحالی‌که فضای زمینی بیش از همه سطحی است از سیاره با اقیانوس‌ها و قاره‌ها که پیکربندی و پستی و بلندی آن ناشی از قدرت‌های زمین‌شناختی عظیم است. از این نظر فضای زمینی یک داده به شمار می‌آید و نمی‌توان به تشریح و تحلیل فضایی پرداخت، بی‌آنکه به اشکال بزرگ ناهمواری به موانع طبیعی یا به مخاطرات اقلیمی توجه داشت. پرسش اینجاست که چه کسی آن‌ها را سازمان داده است؟ خداوند یا طبیعت؟ چنین پرسشی را می‌توان درمورد پدیده‌های انسانی نیز تکرار کرد: چه کسی به آن‌ها سازمان بخشیده است؟ مثلاً توزیع نابرابر جمعیت از تحول جغرافیا - تاریخ تمدن‌ها در زمان دور حاصل آمده است. در عوض به آسانی می‌توان از سازماندهی راه‌ها و راه‌های آهن که در واقع پاسخ‌گوی نوعی منطق، نوعی نظم و نوعی سمت و سوی ژئوپلیتیکی است صحبت کرد. اما آنچه از آن یاد شد چیزی به جز عنصری از عناصر تشکیل‌دهنده فضا برداشتی است بیش از حد ساده شده درمورد پدیده‌ای پیچیده که پاره‌ای از عناصر تشکیل‌دهنده آن برای جامعه‌های انسانی خطرآفرین هستند [۹].

به‌طور منطقی، سازمان و ساختار سیاسی فضا در هر کشوری می‌بایست تسهیل‌کننده توسعه در همه ابعاد باشد، زیرا ساماندهی سیاسی فضا رابطه تنگاتنگی با الگوهای رشد و توسعه اقتصادی و الگوهای کالبدی فضایی دارد. این سازماندهی با دو هدف بهینه‌سازی مکان‌ها و بهینه‌سازی کارکردها و فعالیت‌ها انجام می‌پذیرد. از سوی دیگر، در تعریف آمایش سرزمین می‌توان گفت: تنظیم روابط بین انسان، سرزمین و فعالیت‌های انسانی در سرزمین برای استفاده مناسب و پایدار از همه امکانات فضایی سرزمین که برای اصلاح وضعیت مادی و معنوی اجتماع در طی زمان است [۱۰].

۳-۳. تقسیمات کشوری

یکی از ابزارهای حکومتی در اداره و کنترل فضای جغرافیای کشور، تقسیمات کشوری است و فقط درمورد کوچک‌ترین کشورهاست، که امکان دارد از پایتخت یک کشور، بدون اتخاذ یک یا چند طبقه واسطه اداری، به‌طور کامل و مستقیم بر سرزمین کشور حکومت کرد [۱۱]. نظام تقسیمات کشوری، بستر شکل‌یابی نظام مدیریت سرزمینی و تشکیلات اداری، تقسیم سرزمین به واحدهای کوچک‌تر اداری و اختیارات نسبی نظام‌های اداری است. دولت‌ها براساس حوزه

اداری - سیاسی، قلمرو کشور را به واحدهای کوچکتر تقسیم می‌کنند. قلمرو داخلی کشور در شهرهای بزرگ به محله، ناحیه و منطقه، در نقاط شهری به شهر و در نقاط روستایی به آبادی تقسیم می‌شوند. این نظام سلسله‌مراتبی - اداری، به تقسیمات کشوری گفته می‌شود که در هر کشوری با در نظر گرفتن شرایط جغرافیایی، فرهنگ، سابقه تاریخی، اقتصادی و سیاسی و دیگر متغیرها، متفاوت است. در ایران، فرایند تقسیمات کشوری بر پایه شاخص‌های تراکم جمعیت است. درواقع تقسیمات کشوری یکی از ابزارهای مهم حکومت برای سازماندهی سیاسی فضای کشور بوده که در ایران نیز سابقه دیرینه‌ای داشته است [۱۲].

تعدیل‌های تقسیمات اداری، مانند تراکم، ارتقا و لغو، مجموعه‌ای از اثرات نامشخص بر توسعه اجتماعی و اقتصادی در مناطق اداری ایجاد می‌کنند. تعدیل تقسیمات اداری اغلب به‌عنوان یک ابزار اداری برای حل مشکلات مربوط به توسعه اقتصادی یا تثبیت تضادها بین یک شهر اصلی و شهرهای مجاور آن استفاده می‌شود. تنظیم دقیق مناطق اداری می‌تواند برای حل مشکلات منطقه‌ای و ارتقای توسعه منطقه‌ای مورد استفاده قرار گیرد [۱۳]. گسترش هر چه بیشتر جوامع و توسعه جغرافیایی و جمعیتی حوزه‌های انسانی یکی از الزاماتی است که حکومت‌ها را به تجدیدنظر و برقراری تقسیمات کشوری جدید براساس مواردی مانند قومیت‌ها و اعمال سیاست‌های اقتصادی و سیاسی خاص، اجتناب‌ناپذیر می‌سازد. کارکرد تقسیمات کشوری در بُعد سیاسی به سطح‌بندی قدرت در فضای سرزمینی، کارکرد تقسیمات کشوری در بُعد اقتصادی، تأمین خدمات و امکانات برای مناطق نیازمند و تسهیل حاکمیت دولت تا پایین‌ترین رده سیاسی. در بُعد اداری به تمرکز یا عدم تمرکز در حیطه اختیارات و در بُعد جغرافیایی به نحوه تقسیم‌بندی فضای سرزمینی بر مبنای عوامل قومی، زبانی، فرهنگی، مذهبی، جمعیتی و ... است [۳].

۴-۳. توسعه و مناطق مرزی

ارائه اولین گزارش توسعه انسانی در سال ۱۹۹۰ میلادی، رویکرد جدیدی را در زمینه سعادتمندی بشری معرفی کرد. درواقع توسعه انسانی به جای تمرکز بر غنای اقتصادی جامعه‌ای که فرد در آن زندگی می‌کند، بر غنای زندگی افراد تأکید کرده است. رویکرد توسعه انسانی توسط اقتصاددانانی به‌نام محبوب‌الحق و بر مبنای نظریات آمارتیا سن درمورد قابلیت‌های انسانی شکل گرفته است. در این چارچوب توانایی مردم برای بودن به گونه‌ای که مطلوب ایشان باشد و یا انجام دادن امور مورد علاقه خویش در زندگی و آزادی انتخاب، در مرکزیت رویکرد توسعه انسانی قرار دارد. درواقع اصطلاح توسعه انسانی به پروسه افزایش دامنه انتخاب‌های مردم و بهبود سطح خوشبختی ایشان اشاره دارد [۱۵]. این مهم، با توجه به موقعیت جغرافیایی سکونتگاه‌های انسانی درون یک کشور، متفاوت می‌شود. یکی از مشخصات اصلی مناطق مرزی، دور بودن از مرکز است و این یک مسئله جغرافیایی است که ناشی از طبیعت مناطق مرزی است. اما آنچه باعث افزایش ضریب پیامدهای نامطلوب این مسئله جغرافیایی می‌شود، سیاست‌های قومی مبتنی بر نگرش

منفی و بیم توطئه است که دامنه این نگرش را در سیاست‌های آمایشی و مرکز‌محور می‌توان مشاهده کرد. با توجه به کم‌برخورداری‌ها، آمار بالای بیکاری و جمعیت جوان مناطق مرزی، ضعف در ساختارها و زیربنای اقتصادی، تقویت و انحراف مسیر امواج آمایشی و توسعه به سمت نواحی مرزی و حاشیه‌ای امری ضروری به نظر می‌رسد. به‌گونه‌ای که با لحاظ کردن توجه به توسعه مناطق مرزی و حاشیه‌ای در سیاست‌های استراتژیک و کلان، از میزان نارضایتی‌ها و کمبودها در این مناطق کاسته می‌شود [۱۶].

فیلیپ جونز و ترور وایلد^۴ برگرفته از روملی و مینچی^۵، بیان می‌کنند که در نواحی مرزی، علاوه بر مسئله توسعه‌نیافتگی که ناشی از موقعیت جغرافیایی مانند دوری از مرکز این مناطق است، اثرات مستقیم مرزها را در ساختار فضایی و کالبدی آن‌ها نشان می‌دهند [۱۸]. آنچه به‌عنوان نکته قابل تأمل مطرح است اینکه در استان‌های مرزی دارای ضعف اقتصادی و فرهنگی، سطوح دغدغه‌های امنیتی نیز بیشتر و فراگیرتر هستند. به همین دلیل، شناسایی و کنترل پارامترهای اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی، که قابلیت تبدیل به تهدید امنیتی را دارا هستند، باید با توجه به مؤلفه‌های امنیتی مورد توجه واقع شوند، زیرا در صورت بالا بودن ضریب رکود اقتصادی، بیکاری و فقر، نمی‌توان نسبت به شکل‌گیری و وجود امنیت فراگیر در سطح [استان‌های مرزی] خوش‌بینی داشت [۱۹]. وجود مبادلات و پیوندهای فضایی دو سوی مرز و آسیب‌پذیری و تهدیدات مختلف در این مناطق اهمیت ویژه‌ای را در فرایند برنامه‌ریزی، توسعه، آمایش سرزمین به مناطق مرزی داده است که در صورت غفلت از آن‌ها می‌توان شاهد چالش‌های عمده‌ای همچون عدم ثبات جمعیتی مناطق مرزنشین بود [۲۰]. در جدول شماره ۱ مؤلفه‌ها و مشخصات مناطق مرزی کشورها آورده شده است.

جدول ۱: مؤلفه‌ها و مشخصات مناطق مرزی کشورها

مؤلفه	مشخصات
دوری از مرکز	نشان‌دهنده فاصله مکانی - جغرافیایی مناطق مرزی از سرزمین اصلی است.
انزوا و حاشیه‌ای بودن	مناطق مرزی، خصوصاً در کشورهای در حال توسعه و توسعه‌نیافته، بیانگر تفاوت‌های عمیق عملکردی - ساختاری است.
ناپایداری الگوی اسکان و سکونت	به‌علت شرایط جغرافیایی مناطق مرزی که به‌طور معمول، مناطق با طبیعت خشن و صعب‌العبورند.
نظام و الگوی مرادوات و تبادلات	مناطق مرزی با توجه موقعیت مرزهای خود در مرز سیاسی بین دو کشور، از فرصت و ظرفیت لازم برای تقویت کنش‌های اقتصادی ویژه برخوردارند.
تفاوت‌های فرهنگی	در خیلی از کشورهایی که خطوط مرزی گسترده‌ای دارند و تنوع قومیت‌ها در آن‌ها شدید است، مسئله

4. Philip Jones & Trevor Wild

5. Rumley and Minghi

مؤلفه	مشخصات
و قومی و نژادی	تفاوت‌های فرهنگی و قومی بین نواحی مرکزی و مرزی حالت شدیدتری به خود می‌گیرند.
تهدیدهای خارجی	مناطق مرزی به علت متصل بودن به کشورهای همجوار، با تعارض‌های سیاسی ممکن است همراه باشند.
ساختار دوگانه و دوگانگی نظام‌مند	در نگرش نظام‌مند به عناصر سرزمین ملی دیده می‌شود که به طور معمول، مناطق مرزی از ساختاری دوگانه برخوردارند که این مسئله موجب تضعیف و بروز تعارض‌های توسعه‌ای در کشور می‌شود.

منبع: [۲۲]

۴. معرفی محدوده مورد مطالعه

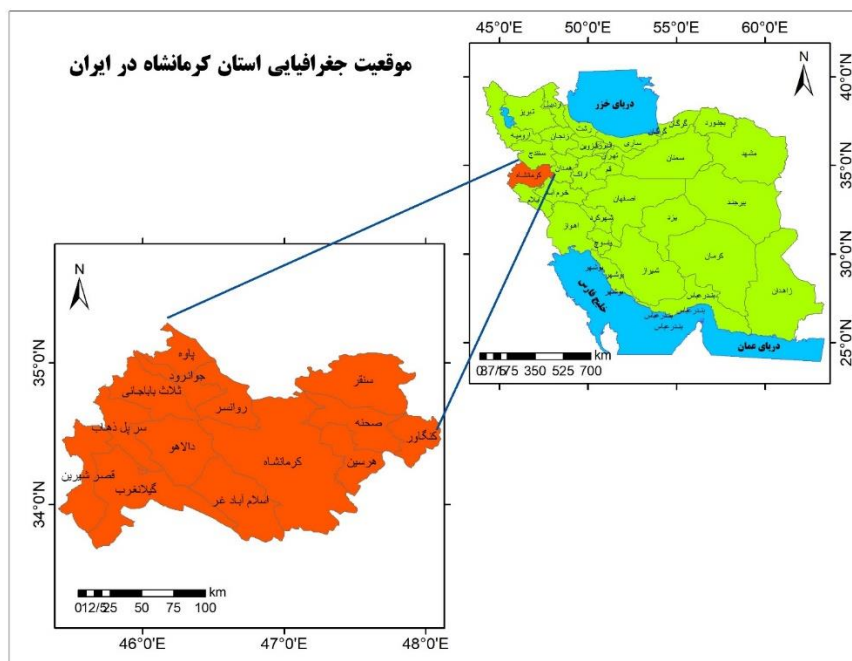
۴-۱. استان کرمانشاه

کرمانشاه یکی از استان‌های غربی و مرزی ایران است. این استان، در ناحیه‌ای کوهستانی و در بین فلات ایران و جلگه میان رودان واقع شده است. در بین مدار جغرافیایی $39^{\circ} 20' 45''$ تا $48^{\circ} 1' 48''$ طول جغرافیایی شرقی و $37^{\circ} 33' 8''$ تا $35^{\circ} 17' 18''$ عرض جغرافیایی شمالی قرار گرفته است. وسعت استان کرمانشاه ۲۴۶۳۶۰۰ هکتار است که در ارتفاع ۱۳۲۲ متری از سطح دریا واقع شده است. در سرشماری ۱۳۹۵ جمعیت استان برابر با [۱۹۴۵۲۲۷] نفر بوده است که از این تعداد، [۱۳۵۵۰۹۴] نفر در مناطق شهری و [۵۸۶۶۲۱] نفر در مناطق روستایی سکونت داشته‌اند [۲۴] [۲۵]. در رابطه با سیر تاریخی تقسیمات کشوری استان کرمانشاه باید ذکر کرد که در اولین قانون تقسیمات کشوری که طی آن کشور به شش استان و پنجاه شهرستان تقسیم شد، کرمانشاهان بخشی از استان غرب دسته‌بندی شد که یازده شهرستان کردستان، کرمانشاهان، باوندپور، پشتکوه، لرستان، بروجرد، همدان، خرمشهر، آبادان، خوزستان را شامل می‌شد. در تاریخ ۱۳۱۶/۱۰/۱۹ با اصلاح قانون تقسیمات کشوری، کشور به ۱۰ استان و ۴۹ شهرستان تقسیم شد و استان پنجم به مرکزیت کرمانشاه تأسیس شد که شش شهرستان همدان، کرمانشاهان، شاه‌آباد، سنندج، ملایر و ایلام را دربر می‌گرفت. شهرستان قصرشیرین در سال ۱۳۲۴ در استان پنجم ایجاد شد. پس از انقلاب اسلامی در سال ۱۳۵۷، شهرستان‌های کنگاور و سرپل ذهاب، ایجاد شدند و شهرستان گیلانغرب در سال ۱۳۵۹ تأسیس شد. در سال ۱۳۶۲ در سومین قانون تقسیمات کشوری، در مرزهای استان تغییری ایجاد نشد و فقط نام استان و مرکز آن به باختران تغییر پیدا کرد که در سال ۱۳۷۲ مجدداً به کرمانشاه اصلاح شد [۲۶].

جدول ۲: روند تاریخی تقسیمات کشوری استان کرمانشاه براساس سال تأسیس شهرها

ردیف	شهر	تابعیت			جمعیت سال ۱۳۹۵	سال تأسیس
		بخش	شهرستان	استان		
۱	اسلام‌آباد غرب	مرکزی	اسلام‌آباد غرب	کرمانشاه	۹۰۵۵۹	۱۳۱۵
۲	حمیل	حمیل	اسلام‌آباد غرب	کرمانشاه	۱۳۱۷	۱۳۷۹/۳/۱۲
۳	کزند غرب	مرکزی	دالاهو	کرمانشاه	۷۷۹۸	۱۳۰۹
۴	ریجاب	مرکزی	دالاهو	کرمانشاه	۳۹۰۷	۱۳۹۰/۷/۱۲

ردیف	شهر	تابعیت			جمعیت سال ۱۳۹۵	سال تأسیس
		بخش	شهرستان	استان		
۵	گهواره	گهواره	دالاهو	کرمانشاه	۴۰۵۰	۱۳۷۹/۴/۲۱
۶	پاوه	مرکزی	پاوه	کرمانشاه	۳۲۸۵۲	۱۳۳۷
۷	باینگان	باینگان	پاوه	کرمانشاه	۱۵۱۳	۱۳۷۲/۳/۲۶
۸	بانوره	باینگان	پاوه	کرمانشاه	۳۱۸۷	۱۳۹۰/۶/۲۲
۹	نودشه	نوسود	پاوه	کرمانشاه	۳۶۸۳	۱۳۲۲
۱۰	نوسود	نوسود	پاوه	کرمانشاه	۱۹۴۹	۱۳۳۹
۱۱	جوانرود	مرکزی	جوانرود	کرمانشاه	۵۴۳۵۴	۱۳۳۹
۱۲	شروینه	کلاشی	جوانرود	کرمانشاه	۵۹۹	۱۳۹۶/۱۱/۲۸
۱۳	روانسر	مرکزی	روانسر	کرمانشاه	۲۴۵۲۷	۱۳۷۲/۴/۱۶
۱۴	شاهو	شاهو	روانسر	کرمانشاه	۳۵۵۸	۱۳۸۷/۷/۲۳
۱۵	تازه‌آباد	مرکزی	ثلاث باباجانی	کرمانشاه	۱۴۷۰۱	۱۳۷۲/۹/۱
۱۶	ازگله	ازگله	ثلاث باباجانی	کرمانشاه	۱۵۰۲	۱۳۸۴/۲/۲۶
۱۷	میرآباد	ز مکان	ثلاث باباجانی	کرمانشاه	۹۶۶	۱۳۹۸/۷/۱
۱۸	سرپل ذهاب	مرکزی	سرپل ذهاب	کرمانشاه	۴۵۴۸۱	۱۳۲۹
۱۹	سنقر	مرکزی	سنقر	کرمانشاه	۴۴۲۵۶	۱۳۰۹
۲۰	سطر	کلیایی	سنقر	کرمانشاه	۱۰۴۸	۱۳۸۴/۲/۲۶
۲۱	صحنه	مرکزی	صحنه	کرمانشاه	۳۵۵۰۸	۱۳۰۹
۲۲	میان راهان	دینور	صحنه	کرمانشاه	۶۵۹	۱۳۷۹/۳/۱۲
۲۳	قصر شیرین	مرکزی	قصر شیرین	کرمانشاه	۱۸۴۷۳	۱۳۱۰
۲۴	سومار	سومار	قصر شیرین	کرمانشاه	۱۸۰	۱۳۷۴/۷/۱۶
۲۵	کرمانشاه	مرکزی	کرمانشاه	کرمانشاه	۹۴۶۶۵۱	۱۳۰۹
۲۶	هلشی	فیروزآباد	کرمانشاه	کرمانشاه	۸۰۴	۱۳۷۹/۳/۱۲
۲۷	کوزران	کوزران	کرمانشاه	کرمانشاه	۴۰۰۷	۱۳۷۹/۳/۱۲
۲۸	رباط	ماهیدشت	کرمانشاه	کرمانشاه	۸۲۳	۱۳۷۴/۷/۲۵
۲۹	قلعه	بیلوار	کرمانشاه	کرمانشاه	۱۱۳۰	۱۳۹۶/۱۱/۲۸
۳۰	کنگاور	مرکزی	کنگاور	کرمانشاه	۵۱۳۵۲	۱۳۳۵
۳۱	گودین	مرکزی	کنگاور	کرمانشاه	۲۶۲۹	۱۳۹۲/۴/۱۱
۳۲	گیلانغرب	مرکزی	گیلانغرب	کرمانشاه	۲۲۳۲۱	۱۳۳۷
۳۳	سر مست	گوار	گیلانغرب	کرمانشاه	۲۹۱۳	۱۳۷۹/۳/۱۲
۳۴	هرسین	مرکزی	هرسین	کرمانشاه	۴۴۱۴۶	۱۳۱۶
۳۵	بیستون	بیستون	هرسین	کرمانشاه	۴۹۴۲	۱۳۷۵/۳/۱۹

نقشه ۱: موقعیت جغرافیایی استان کرمانشاه در ایران

ترسیم : نگارنده گان

۵. یافته‌های تحقیق

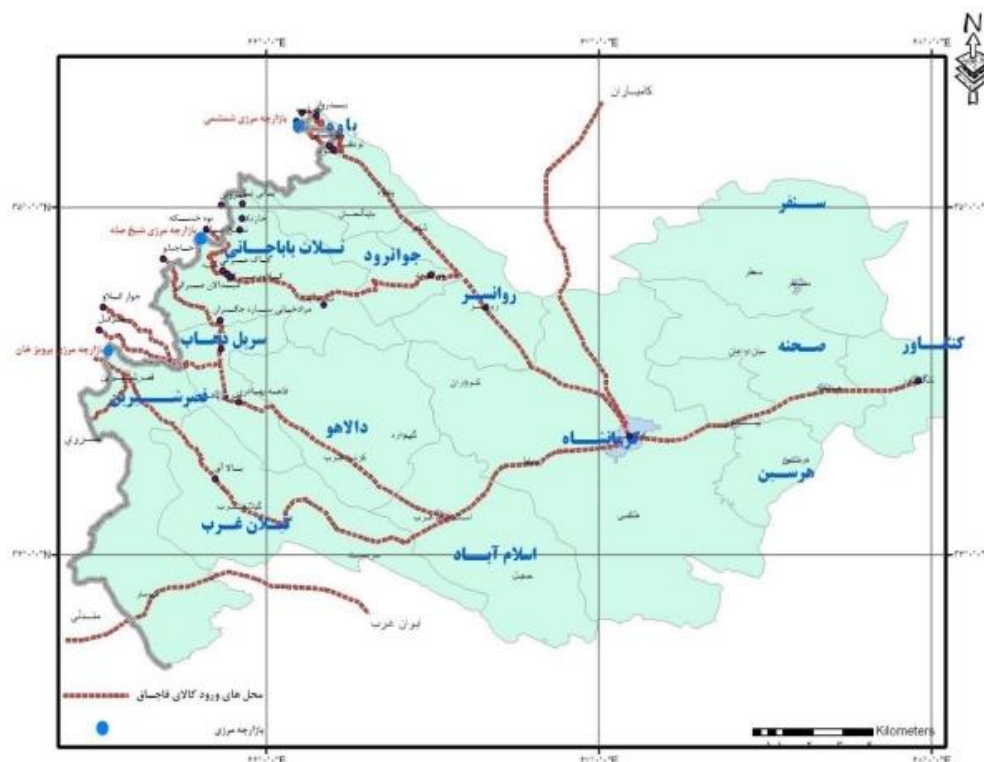
با توجه به شاخص‌های موجود برای تقسیمات کشوری که در قسمت مبانی نظری به آن‌ها اشاره شده است و اینکه با انجام تقسیمات کشوری هدف اصلی بر آمایش سرزمین قرار دارد و اصولاً تقسیمات کشوری فرایند توسعه‌یافتگی سکونتگاه‌های انسانی را باید به همراه داشته باشد. آنچه در ادامه به عنوان یافته‌های تحقیق آورده می‌شوند برای تبیین مسئله اصلی مقاله هستند؛ یعنی اینکه وضعیت نظام تقسیمات کشوری بر سطح توسعه‌یافتگی استان کرمانشاه چه تأثیری داشته است.

۵-۱. نظام تقسیمات کشوری و چالش‌های موجود بر سطح توسعه‌یافتگی استان کرمانشاه

۵-۱-۱. کم‌برخورداری و ضعف در توسعه استان کرمانشاه

زمانی نظام ناحیه‌بندی کشورها، به صورت شبکه‌ای از نواحی مکمل هم، شکل می‌یابند که برنامه‌ریزی‌های کلان کشوری در یک کل منسجم تهیه شوند. فقط در این حالت است که تخصص‌یابی و کارکردهای مشخص نواحی، شرایط سرمایه‌گذاری‌های دولتی و خصوصی و توسعه یکپارچه نواحی کشور مدنظر قرار می‌گیرد. از این رو

برنامه‌ریزی در راستای توسعه از بستر تقسیمات کشوری انجام می‌شود. ظرف و چارچوب ساختار تشکیلات اداری کشور، بر مبنای نظام تقسیمات سیاسی، تعیین می‌شود. زمانی تحقق کارآمدی نظام تقسیمات کشوری را مشاهده می‌کنیم که توانایی فراهم کردن بستر مناسب برای توسعه پایدار داشته باشد و برای این منظور، توجه به ساختارهای توسعه، به‌ویژه در ابعاد اقتصادی و اجتماعی مورد توجه اساسی قرار دارد [۲]. استان کرمانشاه از نظر بیکاری رقم قابل توجهی را در سطح کشور نشان می‌دهد و این رقم در شهرستان‌های مرزی چند برابر می‌شود. با توجه به هرم سنی جمعیت، جوانان اکثر بیکاران را در بر می‌گیرند، همین عامل بیکاری جوانان، موجب قاچاق انواع کالاها و مواد گوناگون و نیز، تهدید امنیتی و سیاسی در مناطق مرزی شده است. بنابراین بی‌تردید قاچاق کالا راه مناسبی به‌منظور کسب درآمد جزئی برای گروهی است و برای بازیگران اصلی در منطقه درآمد کلانی به دنبال دارد. از دیگر عوامل در روی آوردن مردم به قاچاق، کم‌توجهی به روستاها و ضعف در برخورداری از امکانات مناسب برای روستاهاست؛ فقر و کم‌برخورداری و مهاجرفرستی در شهرهای مرزی، نمایان است و با توجه به سطح سواد و آموزش و پرورش در روستاهای مناطق مرزی، روستاییان به قاچاق مشغول می‌شوند [۲۷].

نقشه ۲: مسیرهای ورود و خروج انواع قاچاق میان کشور عراق و استان کرمانشاه [۲۷]

۵-۱-۲. تقسیمات کشوری و وضعیت نظام شهری در استان کرمانشاه

نظام شهری استان کرمانشاه به عنوان یکی از استان‌هایی که در دوران جنگ در غرب کشور درگیر بود، به سبب موقعیت استراتژیکی و ژئوپولیتیکی خاص خود همچون روابط خارجی به ویژه از روابط با کشور عراق و همین‌طور متأثر از شرایط خاصی که در زمان جنگ تحمیلی بر آن حاکم شد، تأثیر زیادی را از دوران جنگ داشته است. این شرایط ضمن اثرگذاری بر کل منطقه از نظر اقتصادی، موجب بروز سازمان‌یابی فضایی خاصی بر منطقه شده است که در این میان از ایجاد کانون‌های معین و نخست شهری می‌توان نام برد. بررسی سابقه طرح‌های منطقه‌ای در این استان، نشان‌دهنده این واقعیت است که شهر کرمانشاه به عنوان مرکز فرماندهی با سطح برتر مطرح بوده است؛ متعاقب اجرای این طرح‌ها و با استقرار مراکز خدماتی با سطح عملکردی فراشهری، این شهر به قطب جاذب جمعیتی و خدماتی تبدیل شده و نظام شهری استان کرمانشاه را متأثر کرده است. پیامد چنین برنامه‌ریزی، تمرکز مراکز خدماتی و اقتصادی ویژه و تخصصی با مقیاس عملکردی فراشهری و جذب بالای جمعیت به مرکز استان و شکل‌گیری پدیده نخست شهری و تشدید عدم تعادل در نظام شبکه شهری شده است. بنابراین شکل‌گیری پدیده نخست شهری در شهر کرمانشاه و تفوق و برتری آن بر سایر شهرهای پیرامون، دیگر شهرها را در زیر سایه خود قرار داده و موجب نابرابری و عدم تعادل منطقه‌ای شده که این مسئله باعث شکل‌گیری فضاها با متفاوت جغرافیایی و اقتصادی و اجتماعی نیز شده است [۲۸].

استان کرمانشاه به عنوان یکی از مراکز استان‌های غربی کشور، همچون سایر استان‌ها با پدیده تغییر در ساختار نظام شهری روبه‌روست. نظام شهری استان کرمانشاه با تأثیرپذیری از موضوع مهم جنگ، شاهد تغییرات اساسی در تعداد و جمعیت شهرهاست. از تحلیل مدل‌های بررسی نظام شبکه شهری استان، نتایج حاصل، بیانگر آن است که شهر کرمانشاه به دلایل سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و کارکردهای چندگانه و همچنین وقوع جنگ تحمیلی، جاذب مهاجران از سراسر استان به این شهر شده که باعث شده است سلسله‌مراتب شهری منطقه را تا حدودی از توزیع (مرتبه - اندازه) دور کند. مدل اندازه - مرتبه نشان‌دهنده آن است که بین جمعیت واقعی و جمعیت در ارتباط با تئوری مرتبه - اندازه در تمام سطوح سلسله‌مراتب شهری استان با هم اختلاف دارند. به عبارت دیگر سطوح سلسله‌مراتب شهری منطقه از تئوری رتبه - اندازه تبعیت نمی‌کند و نتایج ضریب آنتروپی نیز بیانگر آن است که بین تعداد جمعیت و تعداد شهرها در سطح کلان منطقه، تعادل فضایی مناسبی برقرار نیست. بررسی الگوی نخست شهری در این کلان منطقه، آن را نشان می‌دهد و شهر کرمانشاه خارج از ترتیب سلسله‌مراتب شهری استان، تاکنون به عنوان یک شهر برتر، برتری خود را به صورت بزرگ‌سری در زمینه‌های مختلف اقتصادی و اجتماعی حفظ کرده است. به گونه‌ای که ۶۳ درصد از جمعیت شهری استان در شهر کرمانشاه سکونت دارند. بررسی تطبیقی ضریب جینی در سال‌های مختلف نیز نشان

می‌دهد که توزیع جمعیت شهرها و گروه‌های شهری نامتعادل است و روش سوارا نشان داد که عوامل زیادی همچون عوامل اداری - سیاسی، جنگ تحمیلی، اقتصاد، جمعیت، تاریخی، اجتماعی - فرهنگی، تاریخی و طبیعی به ترتیب بر تحولات نظام شهری استان کرمانشاه اثرگذار بوده‌اند. به‌طور کلی، پیکره جغرافیایی استان از نظر تقسیمات طبیعی در واحد فیزیوگرافی از هم تفکیک شده هستند. بخش غربی، ناحیه‌ای مرزی است که به دلایل جغرافیایی، سیاسی و استراتژیک ناحیه‌ای فعال به شمار می‌رود، ولی نقش چندانی در نظام زیست و فعالیت استان بر عهده ندارد. اما ناحیه شرقی عرصه فعالی است که بخش اعظمی از مراکز زیست و فعالیت استان در آن قرار گرفته است. کرمانشاه کانون اصلی فعالیت و قطب جمعیتی استان در این ناحیه واقع شده است. توزیع فضایی جمعیت در سطح استان چه از نظر محدوده‌های طبیعی و سیاسی، چه نقاط شهری و روستایی و چه میان شبکه شهرها همگونی پایینی دارد. نظام فضایی جمعیت و فعالیت در این استان ناموزون است. بنابراین متعادل کردن نظام فضایی جمعیت و فعالیت، از مهم‌ترین ضرورت‌های آمایشی برای ایجاد نظم فضایی در پیکره این استان است [۲۸].

۵-۱-۳. نظام تقسیمات کشوری و وضعیت فرهنگی - اجتماعی در استان کرمانشاه

از دیگر مسائل استان در زمینه تقسیمات کشوری، تطابق کامل نداشتن تقسیمات با همگنی‌های مذهبی و قومی است. تلاش در این نوع از تقسیم‌بندی فضا، جلوگیری از واگرایی‌های قومی بوده است که باعث شده تا افراد مختلفی را با تنوعات فرهنگی و مذهبی در درون شهرستان‌های مرزی قصر شیرین و سرپل‌ذهاب جای دهد. از لحاظ ساختار فضایی سرزمینی با توجه به تنوع آب‌وهوایی موجود در استان، اگر مدیریت منطقی و تقسیمات سیاسی متناسب با ویژگی‌های فرهنگی و قومی در استان انجام شود می‌تواند سبب همگرایی بیشتر سکونتگاه‌های استان به یکدیگر شود. نوع تقسیمات انجام‌گرفته در استان کرمانشاه، به‌لحاظ آرایش گروه‌های قومی و مذهبی در راستای اجرای مطلوب برنامه‌های آمایش سرزمین نه‌تنها تأثیر پایینی داشته است، بلکه سبب کند شدن فرایند توسعه در استان نیز شده است. بر این اساس، تقسیمات سیاسی موجود، عدم تعادل ناحیه‌ای در سطح استان را به‌وجود آورده است و زیربنای مناسبی برای اجرای آمایش سرزمینی استان نمی‌تواند باشد [۳].

جدول ۳: رتبه استان‌های مرزی غرب کشور بر مبنای برخی شاخص‌های اجتماعی

نام استان	شمار جمعیت	تراکم نسبی	بعد خانوار	میزان شهرنشینی	فشار جمعیتی	باسوادی	پیکاری	درآمد خانوار شهری	درآمد خانوار روستایی	ناهنجاری‌ها و آسیب‌های اجتماعی				نوسعه یافتگی
										خوشن	طلاق	طلاق	خوشن	
ایلام	۳۰	۲۳	۲	۱۳	۱۱	۱۹	۳	۹	۹	۸	۲۳	۱۸	۲۷	۲۹
کردستان	۱۵	۱۵	۱۰	۱۵	۳	۲۸	۶	۱۸	۱۳	۲۱	۴	۲۶	۳	۲۵
کرمانشاه	۱۱	۹	۱۳	۸	۱	۱۷	۴	۲۱	۱۸	۱۸	۲	۱۴	۴	۲۳

منبع: [۲۲]

براساس نتایج پژوهش رحیمی و همکاران [۳]، سازمان‌دهی سیاسی فضا در این استان، انسجام اجتماعی گروه‌های جمعیتی مختلف در پیشبرد اهداف توسعه‌ای استان را به‌وجود نیاورده است. بر مبنای برآورد ضرایب استاندارد شده مدل ساختاری، براساس تحلیل عاملی تأییدی تحقیق و سطح معنی‌داری ($\alpha = 0.068$)، نتایج حاصل از مدل معادلات ساختاری به ترتیب مؤلفه سوم به‌عنوان کارایی منابع و ظرفیت‌های سرزمینی آمایش سرزمین با ضریب مستقیم و مثبت ۰.۹۷، سپس مؤلفه دوم به‌عنوان تناسب چارچوب‌های اداری - اجرایی برنامه‌های آمایش سرزمین با ضریب مستقیم و مثبت ۰.۹۰ و در نهایت نیز مؤلفه اول به‌عنوان سنخیت تقسیم فضا و اطلاعات متناظر با آن با ضریب مستقیم و مثبت ۰.۸۴ در جایگاه سوم، بیشترین اثرگذاری را بر اجرای برنامه‌های آمایشی در استان کرمانشاه نشان می‌دهند. در میان مؤلفه تناسب چارچوب‌های اداری - اجرایی برنامه‌های آمایش سرزمین، چینش و استقرار منطقی واحدهای تقسیمات کشوری (شهرستان‌ها، بخش‌ها و ...)، به‌لحاظ آرایش گروه‌های قومی و مذهبی در راستای اجرای مطلوب برنامه‌های آمایش سرزمین استان، با امتیاز مستقیم ۰.۶۵ و در میان مؤلفه‌های کارایی منابع و ظرفیت‌های سرزمینی، میزان وحدت و انسجام اجتماعی گروه‌های جمعیتی استان، برای پیشبرد اهداف توسعه‌ای، با ۰.۷۷، و در میان مؤلفه‌های سنخیت تقسیم فضا و اطلاعات متناظر با آن، مؤلفه ناحیه‌بندی در داخل استان بر مبنای معیارهای رسمی داخل استان با اثر مستقیم ۰.۷۹، بیشترین تأثیر را بر روند اجرای برنامه‌ریزی آمایش سرزمین داشته‌اند. همچنین نتایج یافته‌های مقاله حشمتی‌جدید و همکاران [۲۱] نیز نشان می‌دهند که پس از ارزیابی

شرایط موجود اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و امنیتی استان، می‌توان گفت پیوند طرح‌های آمایشی و نگرش سیستمی به توسعه و امنیت پایدار استان کرمانشاه، ضعیف و در اولویت برنامه‌ریزی‌های راهبردی متولیان امر نیست. این موضوع موجب غلبه تنگناها و موانع توسعه‌ای بر پتانسیل‌های استان شده که در بلندمدت باعث تهدید و ناامنی همراه با کاهش سرمایه اجتماعی و افزایش خشونت خواهد بود.

۵-۱-۴. نظام تقسیمات کشوری و موقعیت جغرافیایی و وضعیت طبیعی استان کرمانشاه

استان کرمانشاه به‌علت آب فراوان، شرایط خاص اقلیمی و وجود خاک‌های زراعی مرغوب، دشت‌های وسیع و دره‌های حاصلخیز و طولانی از نواحی مستعد کشاورزی کشور، است و دارای امکانات بالقوه بسیار بالایی برای توسعه کشاورزی است. دامپروری از دیگر فعالیت‌های اقتصادی این استان است. استان کرمانشاه، به‌عنوان یکی از مراکز عشایری کشور با پتانسیل‌های قرار گرفتن در دامنه‌های زاگرس، دارا بودن استعدادهای ویژه در زمینه آب‌و‌خاک، مرتع مناسب و همچنین همسایگی با استان‌های لرستان و ایلام از طرف دیگر، از نظر دامپروری و کشاورزی یکی از قطب‌های مهم در سطح کشور محسوب می‌شود. استان کرمانشاه با داشتن ۷۰۳۰۲۳ هکتار سطح زیرکشت محصولات زراعی در سال زراعی ۱۳۹۱ - ۱۳۹۲ معادل ۷۸.۵ درصد کل سطح کشور، بعد از استان‌های خراسان رضوی، کردستان و فارس، رتبه ۵ کشور را دارا بوده است. استان کرمانشاه با ۵۹۴۳۰۶ هکتار ۶۹.۶ درصد سطح برداشت‌شده غلات کشور را به خود اختصاص داده و از این نظر رتبه ۳ کشور را دارد. اما با تولید ۹۵۹۱۹۷ تن محصول رتبه ۴ کشور را از نظر میزان تولید دارد. این استان رتبه ۵ کشور را با تولید ۴۳۵۱۱ تن حبوبات (معادل ۶۲.۸ درصد تولید کشور) دارد. این در حالی است که رتبه سطح کشت این گروه در استان کرمانشاه ۴ است. سطح زیرکشت حبوبات در این استان، ۸۷۹۲۸ هکتار، معادل ۴۲.۱۱ درصد کل کشور است. در این استان، فقط ۳۰۷۷ هکتار معادل ۶.۰ درصد از کل کشور، سبزیجات تولید می‌شود. با وجود منابع آبی مناسب در استان کرمانشاه، میزان آب قابل تخصیص برای کشاورزی کم و بخش‌هایی که آب به آن‌ها تخصیص یافته نیز با مشکل هدررفت مواجه هستند. با توجه به میزان آب مناسب و سطح قابل توجه اراضی موجود، قابلیت‌های مرتعی مناسب کشاورزی و دامپروری استان، ظرفیت بسیار مناسبی برای ایجاد شغل‌های جدید دارا است و در صورتی که سیاست‌های موجود در زمینه مدیریت و بهره‌برداری بخش کشاورزی و دامپروری به سمت توسعه جدید سوق یابد، این دو بخش توانمندی مناسبی برای ایجاد شغل‌های پایدار خواهند داشت [۲۱].

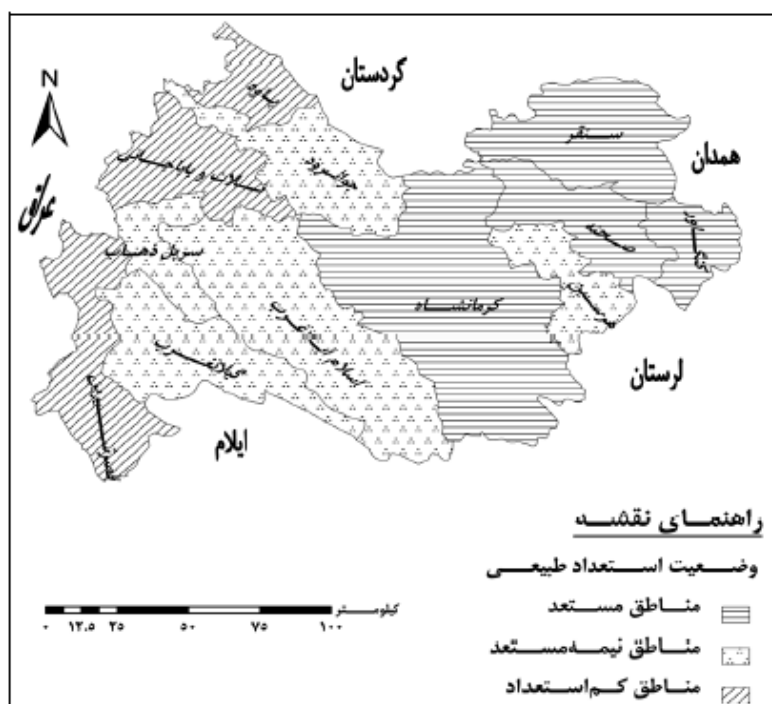
براساس یافته‌ها و نتایج مقاله توکلی [۲۹]، شهرستان‌های استان کرمانشاه از بُعد توان‌های طبیعی، پراکنش دارند. ضریب تغییرات در این مقاله نشان می‌دهند که فاصله برای شاخص ترکیبی توان طبیعی، برابر با ۰/۱۲۸ که چندان زیاد نبوده است، اما درمورد شاخص‌هایی مانند درصد آبادی‌های دارای اراضی جلگه‌ای (۰/۴۹۷)، نسبت مراتع خوب و

متوسط به مساحت (۰/۶۲۶)، و نسبت اراضی زراعی به مساحت شهرستان (۰/۴۳۷) چشمگیرتر هستند. همچنین شکاف گفته شده با بررسی عوامل مدیریتی موردنظر، شدت یافته است، به گونه‌ای که ضریب مذکور برای شاخص ترکیبی توسعه مدیریتی برابر با ۰/۴۱۲ محاسبه شده است. بر این اساس، برنامه‌ریزی توسعه کشاورزی استان، نیازمند توجه به تمرکززدایی، برنامه‌ریزی ناحیه‌ای، تخصیص متوازن منابع، سرمایه‌گذاری‌ها و اعتبارات است. شهرستان‌های غربی استان، مانند قصرشیرین، پاره و ثلاث باباجانی از نظر توان‌های طبیعی و سطح توسعه مدیریتی، در زمره مناطق توسعه نیافته استان است و لازم است که در برنامه‌ریزی توسعه کشاورزی استان، در اولویت قرار بگیرند. بیشترین اختلاف بین شهرستان‌های استان مربوط به شاخص ترکیبی نهادی است (ضریب تغییرات ۰/۷۱۴) [۲۹]. با توجه به این وضعیت، گفتنی است که حدود ۲۵ درصد جمعیت استان، در روستا زندگی می‌کنند و داشتن ۳۰/۲ درصد جمعیت شاغل در بخش کشاورزی و معادل ۶۴۱۲۴۲ هکتار زمین‌های زیرکشت محصولات متنوع کشاورزی، برای دستیابی به توسعه پایدار کشاورزی، به موضوع توجه شود. این در حالی است که کشاورزان استان، جزو کشاورزان غنی نیستند و به برنامه‌هایی برای پیشرفت و توسعه کشاورزی نیاز دارند [۲۵].

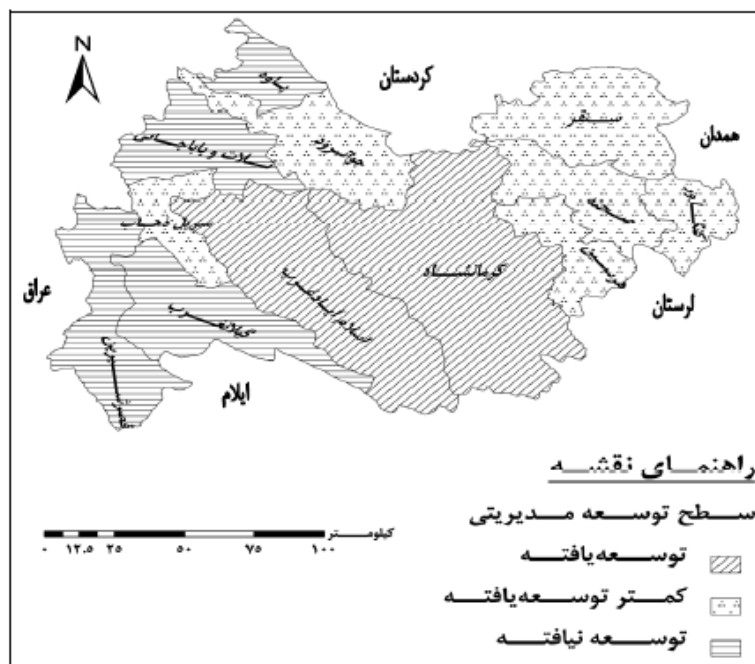
همچنین براساس یافته‌های پژوهشی معصوم‌پور سماکوش و همکاران، افزایش دما و کاهش بارش در داده‌های شبکه‌ای طولانی مدت و ایستگاهی در قسمت‌های مختلف استان کرمانشاه به‌ویژه برای مناطق کارستی، نشان‌دهنده رخداد تغییرات در شرایط اقلیمی و به تبع آن تغییر در وضعیت منابع آبی است. تغییرات اقلیمی رخداد داده در دو دهه گذشته، زمینه‌ساز آغاز بحران آب در نواحی زاگرس و عدم پایداری محیط زیست این منطقه همچون خشکیدگی جنگل‌های بلوط، فرسایش و ... در استان‌های کرمانشاه، ایلام و لرستان شده است. اقلیم منطقه کرمانشاه از اواخر دهه ۱۳۷۰ تا اوایل دهه ۹۰ شمسی، با رخداد خشکسالی‌های متعدد، کاهش بارش، کاهش ضریب برفی، کاهش رطوبت، افزایش درجه حرارت و ... روبه‌رو بوده است [۳۰]. گفتنی است که در حین رخداد موج گرما، بخش قابل‌توجهی از مساحت شهر کرمانشاه در معرض خطر دماهای بحرانی بالای ۴۰ درجه قرار می‌گیرد که در آن درصد از جمعیت کل شهر قرار گرفته است. در رده‌های سنی آسیب‌پذیر در برابر گرمادگی نیز مشخص شد که ۴۰ درصد از جمعیت خردسالان (۵۴۴۳۶ نفر) و ۳۸ درصد از جمعیت سالمندان کل شهر کرمانشاه (۳۳۳۷۶ نفر) در این هسته گرمایی قرار گرفته‌اند. قرارگیری این جمعیت قابل‌توجه به‌ویژه در رده‌های سنی کهن‌سالان و خردسالان در هسته‌های دمایی که ریسک دماهای بحرانی در آن بالاست، باعث شده است تا شهر کرمانشاه به شهری آسیب‌پذیر در برابر امواج گرمایی تبدیل شود [۳۱].

آنچه از سنجش میزان آسیب‌پذیری اجتماعات محلی در رویارویی با تغییر اقلیم به‌دست آمده است در سه روستای گاوکل (۳/۱)، گراوند (۲/۹۳) و شهرک هلته (۲/۷۳) استان کرمانشاه، در منطقه نیمه‌خشک هستند و مؤلفه‌های در معرض قرار گرفتن، حساسیت، ضعف اقتصادی و زیرساخت‌ها آسیب‌پذیری بیشتری را نشان می‌دهند. این وضعیت در

درجه اول به دلایل عوامل غیراقلیمی مانند موقعیت جغرافیایی منطقه مورد مطالعه و حساسیت به تغییرات اقلیمی و عوامل غیراقلیمی مانند دارایی‌های معیشتی خانواده‌ها و زیرساخت‌هاست، زیرا بیش از دوسوم جوامع روستایی آسیب‌پذیر به تغییرات اقلیمی در منطقه، کشاورزی به عنوان منبع اصلی تأمین زندگی آن‌هاست که شدیداً وابسته هستند و اینکه بسیاری از خانوارهای روستایی از نظر ظرفیت سازگاری، توان محدودی دارند. به طور کلی خانوارهای روستایی، از لحاظ شرایط ظرفیت سازگاری با توجه به جنبه‌های اقتصادی، اجتماعی و زیرساختی، آسیب‌پذیرند [۳۲]. در استان کرمانشاه، رشد شهرنشینی در دوره سال‌های ۱۹۹۱ تا ۲۰۱۶، ساختار و عملکرد الگوهای سرزمینی را تغییر داده است. با توجه به افزایش جمعیت و رشد شهرنشینی باعث شده است مساحت لکه‌های انسان ساخت در این دوره زمانی، افزایش یابد. با گسترش توسعه انسانی، درصد اراضی بدون پوشش کاسته شده است؛ همچنین مساحت لکه‌های کشاورزی و بایر نیز تغییرات زیادی کرده و تغییرات تعداد و اندازه کاربری‌ها نیز دستخوش تحول شده است که باعث کاهش وسعت زمین‌های کشاورزی در مرزهای بلا فصل شهری و ریزدانه شدن ساختار شهری و تغییر ترکیب و توزیع چشم‌انداز شهری شده است [۲۴].

نقشه ۳: وضعیت شهرستان‌های استان کرمانشاه برحسب توان طبیعی بخش کشاورزی [۲۹]

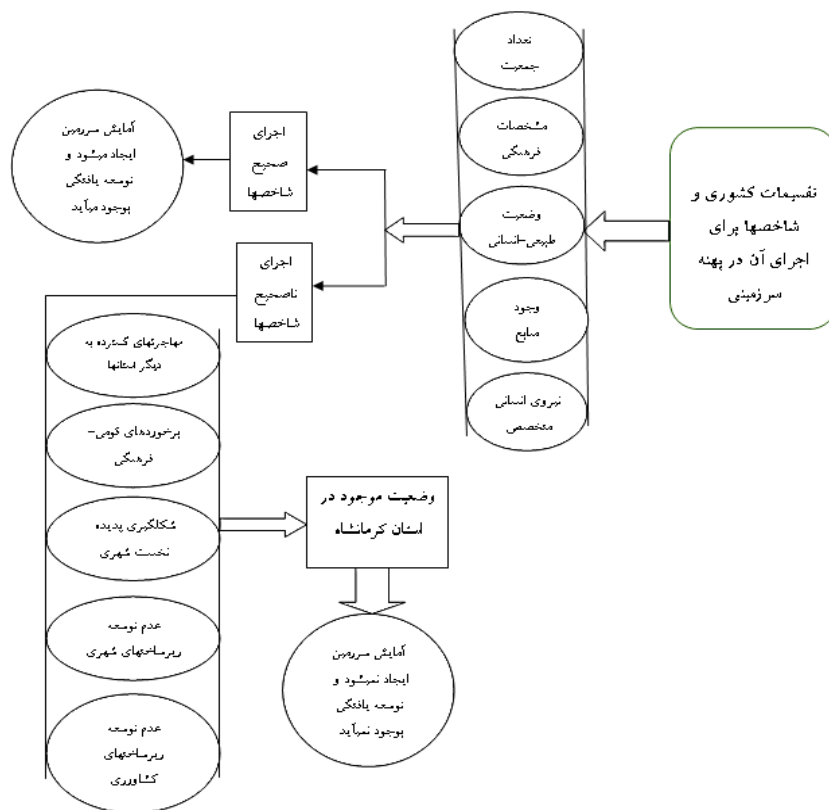
نقشه ۴: وضعیت توسعه مدیریتی بخش کشاورزی شهرستان‌های استان کرمانشاه [۲۹]

۶. تجزیه و تحلیل

در بسیاری از کشورها، مسئله نابرابری، چالشی اصلی در مسیر توسعه است؛ به ویژه برای آن گروه از کشورها که قلمرو حاکمیت آن‌ها، مناطق جغرافیایی وسیعی را در بر می‌گیرد. برای دست یافتن به توسعه متعادل و متوازن مناطق، این نابرابری‌ها، تهدیدی جدی هستند که دستیابی به وحدت و یکپارچگی ملی را دشوار می‌کنند. از این رو چگونگی سازماندهی فضا نقش مهمی در توسعه کشورها دارد، زیرا وقتی سرزمین به واحدهای کوچک‌تر تقسیم می‌شود، تصمیم‌گیری‌های مهمی درباره چگونگی رشد ناحیه با توجه به این تقسیمات گرفته می‌شود. نحوه سازماندهی سیاسی فضا و آرایش بهینه قلمرو سرزمینی کشور بر فرایند توسعه و ارتقای سطح کارکردهای یک واحد تقسیماتی، تأثیرگذاری دارد. بر همین اساس در ادوار تاریخی گذشته و در حال حاضر، حکومت‌ها به تقسیم فضای سرزمین خود اقدام و برای اداره امور آن سازمان مناسبی را در نظر گرفته‌اند. لذا، سازماندهی فضا رابطه تنگاتنگی با الگوهای کالبدی فضایی از یکسو و الگوهای رشد و توسعه اقتصادی از سوی دیگر دارد؛ این سازماندهی با دو هدف بهینه کردن مکان‌ها و بهینه کردن کارکردها و فعالیت‌ها انجام می‌پذیرد.

منطقه غرب ایران، به لحاظ نزدیکی و همجواری با بحرانی‌ترین کانون خاورمیانه، یعنی اسرائیل، دارای موقعیتی ژئواستراتژیک و ژئوپولیتیکی است. از مشخصات دیگر ژئوپولیتیکی، ترکیب قومی جمعیت ساکن در غرب کشور است

که یکی از متنوع‌ترین ترکیب‌های جمعیتی در مرزهای ایران، محسوب می‌شود. همه اقوام ساکن در این منطقه، توزیعی میان مرزی دارند. چند معبر اصلی این منطقه که در میان رشته کوه‌های زاگرس واقع شده‌اند، دهلیزهای مناسبی برای تردد بازرگانان و تجار و حتی نیروهای نظامی است. کوه دالاهو و کوه شاهان در مناطق مرزی بین سه شهرستان ثلاث باباجانی، سرپل ذهاب و دالاهو واقع شده و از نظر ژئواستراتژیکی و ژئوپولیتیکی دارای اهمیت زیادی است، زیرا این ارتفاعات تسلط کاملی را بر شهرستان‌های سرپل ذهاب، ثلاث باباجانی و عراق دارند. با توجه به وجود مردم قلخانی (اهل حق) در این منطقه و ناسازگاری این مردم با حکومت مرکزی و وضع نامساعد اقتصادی آن‌ها، این‌گونه دیده می‌شود که مناطق ژئواستراتژیکی و ژئوپولیتیکی روی هم منطبق هستند و گروهک‌های ضد انقلاب و قاچاقچیان اسلحه و مشروبات الکلی با آگاهی از اهمیت این منطقه، با حضور خود در دالاهو و شاهان، در منطقه درگیری‌هایی را به وجود می‌آورند و موجب به شهادت رساندن افراد محلی و نظامیان شده‌اند. قاچاقچیان و همچنین گروهک‌های ضد انقلاب در این منطقه به راحتی می‌توانند در سه شهرستان سرپل ذهاب، دالاهو و ثلاث باباجانی رفت‌وآمد کنند. برای حکومت مرکزی ایران، این ارتفاعات از نظر نظامی حائز اهمیت هستند و باید با حضور مستمر نظامیان در این منطقه و بالابردن رشد اقتصادی ساکنان دالاهو، شکاف ایجاد شده ژئواستراتژیکی و ژئوپولیتیکی را از بین برد تا حکومت مرکزی بتواند به اهداف نظامی و سیاسی خود، یعنی کنترل مناطق مرزی، دست یابد. بنابراین یافته‌های تحقیق در پنج دسته‌بندی موضوعی: وضعیت نظام شهری در استان کرمانشاه، کم‌برخورداری و ضعف در توسعه استان کرمانشاه، وضعیت نظام شهری در استان کرمانشاه، موقعیت جغرافیایی و وضعیت طبیعی استان کرمانشاه و وضعیت فرهنگی - اجتماعی در استان کرمانشاه بررسی شده‌اند. بر مبنای آنچه در مدل مفهومی پژوهش نیز مشاهده می‌شود این پنج دسته‌بندی موضوعی نشان می‌دهد که استان کرمانشاه از نظر وضعیت تقسیمات کشوری، دارای مشکلات متعددی است که نظام تقسیمات کشوری نتوانسته است توسعه‌یافتگی در این استان را به‌وجود بیاورد.

مودار ۱: مدل مفهومی پژوهش

۷. نتیجه گیری

تقسیمات کشوری از راهکارهای مؤثر بر توسعه دادن سرزمین است. با بررسی مجموعه مؤلفه‌هایی که برای تقسیمات کشوری در نظر گرفته می‌شود، مشاهده می‌گردد که نقش این مؤلفه‌ها در روند توسعه اثرگذار هستند. سؤالی که مطرح می‌شود این است که آیا این مؤلفه‌ها در اجرای نظام تقسیمات کشوری برای استان‌های کشور به خوبی مدیریت می‌شوند؟ با توجه به یافته‌های مرتبط با موضوع تقسیمات کشوری در ایران، وضعیت کنونی بیشتر استان‌های کشور، گویای این است که در روند تقسیمات کشوری وضعیت مناسبی وجود ندارد. استان کرمانشاه به عنوان نمونه موردی مطالعه شده در این مقاله، است. براساس آنچه در بخش یافته‌های پژوهش آمده است، این استان در اولین تقسیمات کشوری در دوران معاصر، از نظر پیشینه تاریخی، دارای سابقه است؛ بنابراین وقتی از سال ۱۳۱۵ در نظام تقسیمات کشوری، به عنوان یکی از استان‌های کشور، مطرح بوده است می‌توان از این صبغه تاریخی بهره برد و در رفع کاستی‌های مثلاً فرهنگی - مذهبی استفاده کرد. در بررسی وضعیت محرومیت و توسعه اقتصادی نیز بر مبنای آمار، این استان یکی از محروم‌ترین استان‌های ایران است. وضعیت بیکاری، قاچاق کالا بازگوکننده این مسئله است.

براساس شاخص‌های توسعه‌یافتگی، استان کرمانشاه، از درجه‌ خوبی برخوردار نیست. اجرای تقسیمات کشوری یکی از موضوعاتی است که تعادل و توازن فضایی درون سرزمین ایجاد می‌کند، اما آنچه مشاهده می‌شود برای مثال شهر کرمانشاه به‌عنوان مرکز استان، به پدیده‌ نخست شهری تبدیل شده است؛ یعنی از مجموع ۳۱ مرکز شهری در این استان، فقط شهر کرمانشاه به‌عنوان شهر اصلی و مهم در این استان با تأثیرگذاری اداری - سیاسی بر بقیه شهرها، خودنمایی می‌کند. این مسئله با آنچه در راستای خدمات‌دهی به مردم این استان باید باشد وضعیت مناسبی را نشان نمی‌دهد. این وضعیت یعنی اینکه همه شهرها به مرکز استان یعنی شهر کرمانشاه وابستگی دارند.

در بررسی وضعیت فرهنگی - اجتماعی استان نیز آنچه مشاهده می‌شود و نتایج دیگر پژوهش‌ها که در متن مقاله، مورد استفاده قرار گرفته‌اند نیز نشان می‌دهند، وضعیت تقسیمات کشوری کنونی در استان کرمانشاه، سبب شده که جدایی قومی و مذهبی بیشتر به چشم آید، برای نمونه، تقسیمات فعلی باعث شده که مناطقی که دارای بافت فرهنگی و مذهبی غی مسلمان هستند درون‌گراتر باشند و کمتر به سایر مناطق استان سفر کنند و مناطقی که مسلمان سنی‌مذهب هستند در سایر مناطق استان در انزوا قرار گیرند. این نوع تقسیم‌بندی موجب شکل‌گیری تعارض و نزاع بین این مناطق و عدم ارتباط مناسب سکونتگاه‌ها می‌شود. به بیانی دیگر نوع تقسیمات کشوری انجام‌گرفته در استان، به لحاظ آرایش گروه‌های قومی و مذهبی در راستای اجرای مطلوب برنامه‌های آمایش سرزمین نه تنها مؤثر نبوده بلکه سبب کندتر شدن فرایند توسعه در این استان شده است. از نظر وضعیت طبیعی، محیط طبیعی استان در معرض بحران زیست‌محیطی قرار دارد. با وجود پتانسیل‌های زیاد برای توسعه کشاورزی براساس نقشه شماره ۳ که مناطق مستعد و نیمه‌مستعد در این استان، بخش‌های زیادی از مساحت را در بر دارد ولی در نقشه شماره ۴ مشاهده می‌شود که به جزء کرمانشاه و اسلام‌آباد غرب که از نظر مدیریتی مورد توجه قرار داشته بقیه شهرها و روستاها، در وضعیت توسعه‌نیافته و یا کمتر توسعه‌یافته در بخش کشاورزی هستند. بنابراین در تأیید انگاره مطرح‌شده باید گفت که تقسیمات کشوری استان کرمانشاه بر سطح توسعه‌یافتگی استان، نقش مؤثر و مطلوبی را ایفا نکرده است.

قدردانی

این مقاله مستخرج از رساله با عنوان «تحلیل نقش عوامل سیاسی در نظام تقسیمات کشوری استان کرمانشاه» در دانشگاه آزاد اسلامی - واحد نجف‌آباد است و نویسندگان لازم می‌دانند تا از حمایت‌های معاونت پژوهش و فناوری این دانشگاه کمال تشکر و قدردانی را داشته باشند.

تأییدیه‌های اخلاقی، تعارض منافع

موردی توسط نویسندگان گزارش نشده است.

سهم نویسندگان

نویسنده اول ۳۰ درصد، نویسنده دوم ۵۰ درصد، نویسنده سوم ۲۰ درصد.

منابع مالی/حمایتها

موردی توسط نویسندگان گزارش نشده است.

References

1. Ahmadipour, Z, Mansourian, A, Country Divisions and Political Instability in Iran (1357 - 1285). *Geopolitics Quarterly*, 2006; 2(1): 62 - 89. [In Persian]
2. Motaghi, A, Ghorbani Sepehr, A, Amiri, V, Factors Affecting the Improvement of the Levels of National Divisions (Case Example: the Cities of Chahar Mahal and Bakhtiari Provinces). *Geography Quarterly*, 2018; 17(36): 92 - 113. [In Persian]
3. Rahimi, B, Soltani, N, Bahrami Jaff, S. Examining the Role of Country Divisions in the Process of Implementing Land Improvement Programs in Kermanshah Province. *Space Political Analysis Quarterly*, 2022; 3(4): 286 - 296 2021. [In Persian]
4. Ahmadipour, Z, et al. Investigating the Role of Country Divisions in Regional Development (Case Study: Bowanat and Khorrambid Cities). *Geopolitics Quarterly*, 2017; 12(41): 60 - 82. [In Persian]
5. Yamasaki, J, Itsubo, N, Murayama, A, Nitani, R. Eco - Efficiency Assessment of 42 Countries' Administrative Divisions based on Environmental Impact and Gross Regional Product. *City and Environment Interactions Quarterly*, March 2021. journal homepage: www.elsevier.com/locate/carcint, <https://doi.org/10.1016/j.cacint.2021.100061>
6. Masoumi Eshkevari, S H, Land use planning. *Journal of Urban Management*, 1996; (72): 30 - 45. [In Persian]
7. Atefi, H, Romina, E, Ghorbanejad, R. The Theoretical Model of Spatial Development in Integrated Border Areas. *Geographical Space Quarterly*, 2019; 20(72): 19 - 37. [In Persian]
8. Rahmi, M, et al. Investigating the Political Organization of Space in the Residential Areas of the Studied Country: Kashan City. *Regional Planning Quarterly*, 2018; 8(30): 102 - 89. [In Persian]

9. Lacoste, Y, Beatrice, G. Dictionnaire de la Geopolitique (Facteurs et Opinions en Geopolitique). Translator: Ali Farasti, Amen Publishing, 2012. [In Persian]
10. Haseli, M, et al. Hydraulic Units, a Suitable Basis for Political - Administrative Divisions and Spatial Planning (Case Study: Karkheh Watershed). Physical Development Planning Quarterly, 2018; 4(4): 43 - 65. [In Persian]
11. Muir, R. Political Geography: A new introduction. Translated by Mirhaidar Doreh, Tehran : Publications of the Geographical Organization of the Armed Forces. First Edition. [In Persian]
12. Ahmadipour, Z, Mirzaei Tabar, M. The Role of Sense of Place in the Political Organization of Space. Amish Mohit Quarterly, 2010; 4(12): 47 - 62. [In Persian]
13. Li, J, Liu, D, Cai, M. Water Pollution and Administrative Division Adjustments: A quasi - natural Experiment in Chaohu Lake, China. PLOS ONE Quarterly, 2022; 17(3): 1 - 26. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0257067>.
14. Qadri, M, Ghafari, M. Investigating the Structural Obstacles to Development in Kurdistan Province with an Emphasis on the Human Development Index. Space Political Analysis Quarterly, 2024; 6(1): 119 - 105. [In Persian]
15. Dayant, M, Deraj, H, Qadri, I. The Influence of the Small Zab Hydropolitics on the Political Relations Between Iran and the Iraqi Kurdistan Region. Islamic World Political Research Quarterly, 2019; 9(2): 131 - 158. [In Persian]
16. Shatrian, M, Ganjipour, M, Ashnui, A. The Effect of Socio - Economic Status of Border Dwellers on Goods Smuggling (Case Study: Sistan and Baluchistan, Bushehr and Kurdistan Provinces);. Human Geography Research Quarterly, 2012; 45(2): 157 - 178.[In Persian]
17. Sarwar, R, Mohammadi Hamidi, S, Visian, M. Investigating Development Indicators in Border Areas in Order to Achieve Stable Security (Case Study of Border Cities of West Azerbaijan Province). Quarterly Journal of Police Geography Research, 2014: 2(7): 25 - 54. [In Persian]
18. Mohammadi, H, Fakhr Fatemi, AA. The Role of Border Markets in the Spatial Development of Border Areas, Case Study: Bajgiran Border Market. Geopolitics Quarterly, 2020; 1(1): 55 - 76. [In Persian]
19. Heshmati Jadid, H, Moradi, S, Heshmati Jadid, M. The Approach of Border Areas in Kermanshah Province from the Point of View of Sustainable Development and Security. Scientific Journal of Defense Management and

- Research, 2021; 20(91): 31 - 67. [In Persian]
20. Aftab, A, Houshmand, A. Formulation of Defense and Security Strategies in the Border areas of West Azerbaijan Province with the Land Use Approach. Defense Strategy Quarterly, 2017; 16(63): 154 - 187. [In Persian]
 21. Mozafari, A, Haji Hosseini, HR, Haji Hosseini, MR. Investigating the Geopolitical Position of Water in the Sustainable Development and Security of Border Areas Based on the Dynamic Systems Approach. Geopolitics Quarterly, 2019; 15(1): 118 - 145. [In Persian]
 22. Sabzegbaei, Gh, Dashti, S, Jafarzadeh, K, Bazm Arablashti, M. Evaluation of Urban Landscape Patterns to Measure the Effects of Urbanization on Landscape Structure (Case Study: Kermanshah City). Quarterly Journal of Geography and Environmental Studies, 2016; 6(21): 35 - 50. [In Persian]
 23. Heydari Sarban, V, Bakhtar, S, Ziarati, M. The Effect of Social Capital on the Sustainable Development of Agriculture in Rural Areas (Case Study: Villages of Kermanshah Province). Environmental Sustainability Geography Quarterly, 2017; 8(27): 59 - 74. [In Persian]
 24. <http://www.ostan - ks.ir/>
 25. Pishgahi Fard, Z, et al. Geopolitical Bases of Goods and Currency Smuggling with Emphasis on Border Markets (Case Study: Kermanshah Province). Human Geography Research Quarterly, 2014; 46(3): 465 - 484. [In Persian]
 26. Karmikhah, B, Soleimani Mehranjani, M, Ali Akbari, I. Investigating and Analyzing the Trends of Urban System Developments, Case Study: Kermanshah Province. Shahr Padayar Quarterly, 2019; 2(1): 79 - 92. [In Persian]
 27. Tavakoli, J. Evaluation of the Natural - Management Bases of Development in the Cities of Kermanshah Province. Geographical Space Quarterly, 2012; 13(42): 272 - 253. [In Persian]
 28. Masumpour Samakosh, J, Miri, M, Bagheri Seyedshokari, S. The Effect of Climate Change on Water Flow and Characteristics of karst Springs in Kermanshah Province. Quarterly Journal of Geography and Environmental Sustainability, 2015; 6(21): 51 - 66. [In Persian]
 29. Yavari, H, Karampour, M, Yarahamdi, D. Spatial Analysis of the Bioclimatic Vulnerability of Kermanshah City in the Face of Heat Wave Climatic Hazard. Quarterly Journal of Geography and Environmental Sustainability, 2019; 9(30):

37 - 50. [In Persian]

30. Mohammadi, P, et al. Investigating the Relationship Between the Vulnerability of Communities and Climate Change in Kermanshah Province. Quarterly Journal of Geography and Environmental Studies, 2019; 9(32): 33 - 47. [In Persian]